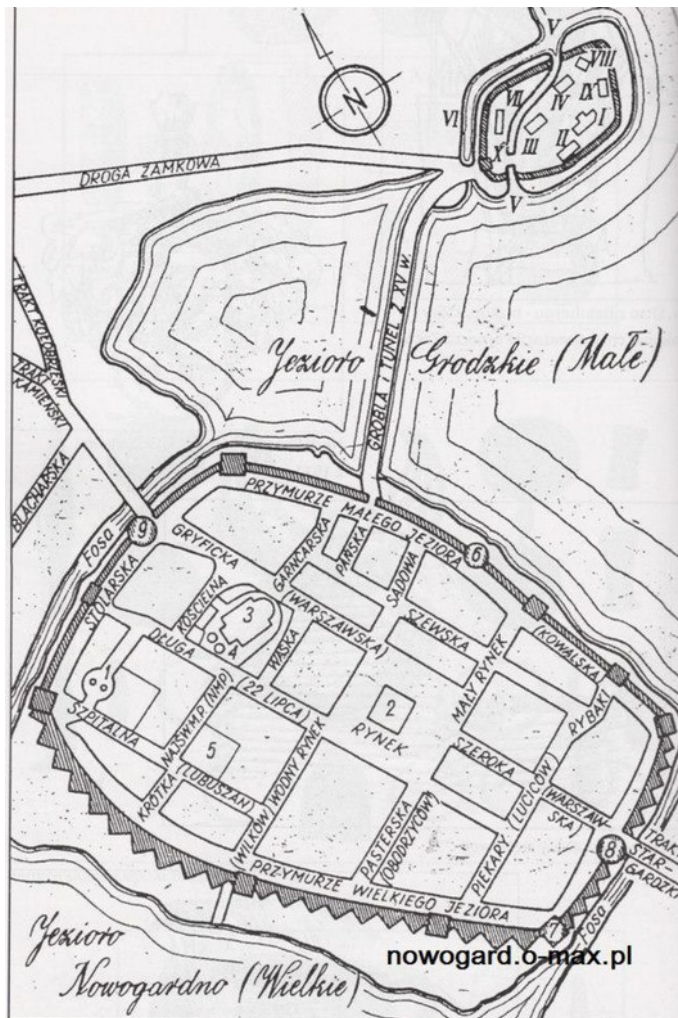

ANALIZA URBANISTYCZNO- HISTORYCZNA

1. TROCHĘ HISTORII:

Nowogard (niem. Neugard)- położony jest nad jeziorem Nowogardzkim. Osada założona w IX-X wieku, na półwyspie nie istniejącego już Jeziora Grodzkiego. W 1268 r. książę szczeciński Barnim I Dobry przekazał Nowogard jako posiadłość lenną biskupowi kamieńskiego. Na terenie grodu wybudowano wówczas zamek obronny.

HI PLAN MIA

Od 1274 roku miasto wraz z przyległymi wsiami przeszło w ręce hrabiego Otto von Ebersteina z Brunszwiku. Prawa miejskie Nowogard uzyskał w XIII wieku, w 1290 r. a w 1309 uzyskał przeniesienie praw miejskich na prawo lubeckie. W pierwszej połowie XIV wieku rozpoczęto w Nowogardzie budowę murów obronnych wokół miasta **(6)**, które przybrało kształt elipsy. W środku znajdował się duży prostokątny rynek **(2)**, w centrum którego wznosił się ceglany ratusz. Obok, po stronie zachodniej, usytuowano (budowany w latach 1330–1334) istniejący do dziś, kościół Mariacki– obecnie Najświętszej Marii Panny**(3)**.

Warowne miasto położone było na cyplu pomiędzy jeziorem Nowogardzkim (zw. Wielkim) a jeziorem Grodzkim (pozostałość po

jeziorze, obecnie zwana jest Szuwarami Nowogardzkimi). Centrum miasta miało czytelny układ: centralny plac z siatką prostopadłych ulic. Centralny plac otoczony był zabudową – kamienicami. Na przestrzeni wieków do II wojny światowej układ ten nie ulegał znaczącym przekształceniom. Rynek był przestrzenią wymiany handlowej, w której toczyło się życie publiczne i polityczne i miejscem, w którym zbiegały się drogi prowadzące do miasta ul. Szeroka i Gryfińska (obecnie ul. Warszawska).

W 1664 roku przeszły ostatecznie we władanie elektorów brandenburskich. Następnie do okręgu nowogardzkiego przyłączono powiat Dewitzów. W ten sposób powstał powiat Dobra-Nowogard, który przetrwał do początku XIX wieku. W 1807 roku miasto zostało zajęte przez wojska napoleońskie. W 1808 roku po raz pierwszy pojawił się w mieście i regionie pełny samorząd, a Nowogard ustanowiono siedzibą powiatu. W 1819 r. roku nastąpiła kolejna reforma administracyjna, w jej wyniku w skład powiatu nowogardzkiego weszły miasta: Goleniów, Nowogard, Maszewo i Dobra. Powiat ten z niewielkimi zmianami przetrwał do 1954 roku, kiedy to powiat nowogardzki podzielono na dwa powiaty: nowogardzki i goleniowski. Taki podział funkcjonował do reformy administracyjnej w 1975 r.

W II połowie XIX w. nastąpił przyspieszony rozwój miasta. W maju 1883 r. ze stacji w Nowogardzie odjechał pierwszy pociąg pasażerski. W następnych latach wybudowano wiele obiektów użyteczności publicznej, powstały nowe zakłady przemysłowe. Tuż przed wybuchem II wojny światowej Nowogard liczył 8 148 mieszkańców.

Na pocztówkach przedwojennych widać na głównym placu miejskim także pomnik Bismarcka w miejsce, gdzie wcześniej stał parterowy budynek, w którym znajdowała się siedziba rady miejskiej **(zdjęcie 1-załącznik „Dokumentacja zdjęciowa”)**. W 1895 roku gotycki budynek został rozebrany. Nowy ratusz powstał w 1911 roku w nowej lokalizacji i przetrwał do dzisiaj. **(zdjęcie 2-załącznik „ Dokumentacja zdjęciowa”)**.

Na przedwojennych zdjęciach zrobionych z lotu ptaka widać niską zabudowę mieszkalną, z kafejkami i sklepikami w parterze **(zdjęcia 3, 4, 5-załącznik „ Dokumentacja zdjęciowa”)**. Poza ciągiem kamieniczek przy Rynku wybudowano także budynek Poczty Królewskiej oraz nowy budynek Ratusza **(zdjęcia 6-załącznik „ Dokumentacja zdjęciowa”)**.

(załącznik - PLANSZA 2)- NA PLANSZY PRZEDSTAWIONO UKŁAD ULICZEK I PLAC CENTRALNY.

**WIDOK N RATUSZ I ZABUDOWĘ
SĄSIEDNIĄ**

**PRZEDWOJENNY WIDOK N PLAC WOLNOŚCI Z POMNIKIEM
BISMARCKA**

2. WSPÓŁCZESNY RYNEK (PLAC WOLNOŚCI) MIASTA NOWOGARD:

W czasie II wojny światowej miasto zostało zniszczone w 60 procentach. W wyniku zniszczeń wojennych i późniejszej odbudowy nastąpiły nieodwracalne zmiany w układzie zabudowy wokół Rynku obecnie Placu Wolności. Wokół placu powstały bloki mieszkalne i budynki z wielkiej płyty.

Współczesne centrum Nowogardu, nie posiada wielu walorów zabytkowych. Nie zachowały się tu obiekty o wybitnej wartości. Zachowane zostały w mniejszym lub większym stopniu kierunki ulic równoległe do głównej ul. 700-lecia, natomiast kierunki prostopadłe i osie miasta (wsch. - zach.) oparte na kierunku Jezioro Nowogardzkie - Szuwary Nowogardzkie, zostały całkowicie zatarte. Zniknęły ulice: Najświętsze Marii Panny, Długa, część ulicy Obodrzytów. Pozostały dwa czytelne kierunki: ul. Stefana Czarneckiego i oś plac Wolności - Jezioro Nowogardzkie związane z nową zabudową wokół placu.

Z historycznej zabudowy wokół centrum pozostały:

- kościół Mariacki- **(zdjęcie 4-załącznik „ Materiały archiwalne WKZ”)**
- ratusz (obecnie siedziba Urzędu miejskiego),
- dwie kamieniczki z XVII i XVIII w przy ulicy St. Czarneckiego (dawna Wilków/Wodny Rynek)- **(zdjęcie 3-załącznik „ Materiały archiwalne WKZ”)**
- kamieniczka przy ul. Luboszan 1 (mur pruski)- **(zdjęcie 1, 2-załącznik „ Materiały archiwalne WKZ”)**
- część murów obronnych- **(zdjęcie 5, 6-załącznik „ Materiały archiwalne WKZ”).**

(załącznik - PLANSZA 3)- NA PLANSZY PRZEDSTAWIONO UKŁAD ULICZEK I PLAC CENTRALNY Z NANIESIONĄ ZABUDOWĄ WSPÓŁCZESNĄ.

Wokół przestrzeni Placu Wolności zrealizowano m.in. modernistyczny Hotel „Cisy”, Nowogardzki Dom Kultury, budynek administracyjno- usługowy, bibliotekę- wszystkie w skali i o charakterze kompletnie dysharmonijnym z dawnym charakterem i skalą miasteczka. **(załącznik - PLANSZA 1)- ZABUDOWA WSPÓŁCZESNA.**

W 2014 r. gmina zleciła opracowanie projektu zagospodarowania Placu Wolności, który został zatwierdzony pozwoleniem na budowę i zaakceptowany przez ZWKZ (załącznik - PLANSZA 4). Przebudowa przewiduje ograniczenie ruchu kołowego, stworzenie ciągu pieszego na osi ul. 700-lecia. Powstanie też parking na 22 miejsca oraz fontanna.

3. CELE REWITALIZACJI:

Jako cele strategiczne gminy, określone w studium uwarunkowań, wyodrębniono następujące podrzędne cele związane z tą częścią miasta:

- **ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO KULTURY**- remont, przebudowa i rozbudowa domu kultury, remont biblioteki;
- **UAKTYWNIENIE DZIAŁAŃ NA RZECZ SPORTU I REKREACJI:** zagospodarowanie terenów wokół jeziora, potencjał w uaktywnieniu

tej części miasta.

4. ANALIZA:

W aspekcie urbanistycznym obecny układ miasta Nowogard zatracił historyczną zasadę miasta o prostokątnej siatce ulic z centralnym placem - rynkiem miejskim. Powojenne decyzje planistyczne oraz podziały własności zmieniły całkowicie tę przestrzeń. **Centrum zatraciło swój historyczny układ!** Obszar stanowiący kiedyś rynek został pomniejszony i przecięty przelotową ruchliwą ulicą, stanowiącą główną swego czasu trasę Szczecin – Koszalin. Dopiero realizacja obwodnicy miasta stanowi pozytywny aspekt rozładowania ruchu w tym miejscu, ponieważ odciąża centrum z ruchu tranzytowego na trasie Szczecin – Koszalin.

Współczesny wizerunek rynku znacznie różni się od tego, który został ukształtowany w przeszłości. W trakcie działań wojennych miasto zostało zniszczone, a do jego odbudowy przystąpiono w okresie powojennym. Obecny kształt warownego miasta w zasadzie przestał istnieć. Wraz z nimi bezpowrotnie utracone zostały klimat i czytelna przestrzeń urbanistyczna historycznego rynku.

Nowe obiekty zrealizowane wokół centralnego Placu Wolności posiadają zupełnie odmienną skalę w stosunku do historycznej zabudowy. Historyczne podziały własnościowe oraz trakty kamienic otaczających rynek zamienione zostały na modernistyczne, przeskalowane, bloki mieszkalne wielkopłytkowe, dominujące w stosunku do historycznej bryły budynku ratusza.

Przestrzeń wokół wielkopłytkowej zabudowy m.in. os. Lubuszan oraz po wschodniej stronie miasta pozostają niezagospodarowane, a ich zły stan techniczny dodatkowo potęguje wrażenie nieładu przestrzennego a co za tym idzie dyskomfortu społecznego.

Odpowiednia strategia przekształceń wykorzystująca naturalny potencjał miasta i zwracająca miasto jego mieszkańcom może podnieść rangę miasta Nowogard jako lokalnego ośrodka kultury, rekreacji z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań związanych także z ekologią. Działania przestrzenne powinny prowadzić do stworzenia sieci połączeń między istniejącymi i projektowanymi punktami oraz do wydzielenia i podniesienia atrakcyjności przestrzeni publicznych.

Analiza (plansza nr 4) pokazuje, że w tej części obszaru wytworzył się czytelny układ urbanistyczny.

Współcześnie powstały nowe powiązania: centralny plac wiąże się z terenami zielonymi nad Jeziorem Nowogardzkim, gdzie zachowały się fragmenty murów miejskich. Tereny zielone powiązane są z kąpieliskiem miejskim.

5. WNIOSKI:

Obecny stopień degradacji przestrzeni centrum uniemożliwia w nawiązanie do układu i skali zabudowy, która tworzyła historyczny Nowogard. Ponadto skala nakładów finansowych koniecznych do ratowania przestrzeni miejskiej ogranicza możliwość powrotu do pierwotnego układu placu.

6. REWITALIZACJA:

Najważniejszymi ośrodkami kultury w Gminie Nowogard są Nowogardzki Dom Kultury i Miejska Biblioteka Publiczna .

- **Miejska Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego**- Oprócz podstawowej działalności statutowej tj. gromadzenia, opracowania i udostępniania księgozbioru, biblioteka prowadzi działalność kulturalno-oświatową i informacyjno-oświatową m.in. - od 1961 – kartotekę regionalną dotyczącą Nowogardu i okolic,
- Punkt informacji europejskiej. Biblioteka aktywnie uczestniczy we wszystkich akcjach i imprezach odbywających się w mieście i gminie Nowogard, mających na celu popularyzację książki i czytelnictwa, a także rozbudzaniu zainteresowań związanych z historią miasta.
- **Nowogardzki Dom Kultury**- Nowogardzki Dom Kultury rozpoczął działalność w obecnej siedzibie, w centrum miasta, 13 maja 1972 r. Do podstawowych zadań NDK należy zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych mieszkańców gminy poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej a w szczególności :
  - prowadzenie pracowni artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych
  - tworzenie i upowszechnianie scenicznych programów artystycznych
  - organizowanie wystaw
  - organizowanie konkursów w różnych dziedzinach sztuki
  - organizowanie koncertów, przeglądów i festiwali
  - rozpowszechnianie filmów. W roku KO 2012/2013 w Nowogardzkim Domu Kultury działało 45 sekcji i kół zainteresowań, w których uczestniczyło ok. 500 osób. Festiwale odbywające się już od ponad dwudziestu lat w naszym mieście są podsumowaniem całorocznych działań w zakresie edukacji kulturalnej i ekologicznej, w której uczestniczy całe społeczeństwo lokalne oraz zaproszeni z Polski i z zagranicy: młodzież, artyści, filmowcy, wykładowcy, ekolodzy itp.
- Nowogardzki Dom Kultury jest organizatorem:
  - Ogólnopolskich i Międzynarodowych Festiwali Filmów Ekologicznych im. Macieja Łukowskiego „ EKOFILM”
  - Międzynarodowego Festiwalu Filmu – Muzyki – Malarstwa „ Lato z Muzami” 27
  - Międzynarodowego Pleneru Malarskiego
  - Międzynarodowych Warsztatów Artystycznych
  - Trójstronnej Wymiany Młodzieży Polsko – Niemiecko – Serbskiej.
- Ofertę Nowogardzkiego Domu Kultury wzbogaca działające od 1999 r. własne kino „ Orzeł”. Poprzez projekcje filmowe zachęca mieszkańców miasta i regionu do częstszego spotykania się i przebywania razem. Od września 2013 r w Nowogardzkim Domu Kultury ruszy Nowe Kino Cyfrowe. Ponadto NDK przygotowuje tematyczne widowiska i obsługuje od strony artystycznej ważne wydarzenia firm, zakładów pracy i instytucji z terenu gminy Nowogard oraz województwa zachodniopomorskiego. Organizuje również zbiorowe wyjazdy mieszkańców miasta i gminy do szczecińskich teatrów, oper i operetek.

- Jezioro Nowogardzkie - Największą atrakcją turystyczną Nowogardu jest sięgające centrum miasta Jezioro. Nad jeziorem usytuowany jest ośrodek sportu i rekreacji ze strzeżoną plażą miejską wyposażoną w zjeżdżalnię wodną o długości 70m i molo. Na terenie ośrodka znajdują się domki kempingowe oraz pole namiotowe. Jezioro Nowogardzkie stwarza bardzo dogodne warunki do uprawiania sportów wodnych.

Pojęcie rewitalizacji tej przestrzeni ściśle jest związane z organizacją imprez kulturalnych – m.in. Nowogardzkie Lato Filmowe od kilku lat jest imprezą o rosnącym potencjale i znaczeniu w regionie. Podjęte działania władz Nowogardu w kierunku promowania nowych inicjatyw w zakresie kultury i rekreacji dały możliwość opracowania propozycji przestrzennej niosącej tę ideę oraz spinającej przestrzeń miasta nowym kierunkiem: **Jezioro-Plac Wolności.**

Rewitalizacja tej przestrzeni - jako przestrzeni spotkań, kultury, ważnych wydarzeń miejskich w połączeniu z walorami przyrodniczymi miasta. **Stworzenie w tym miejscu tzw. „miejsca sztuki” na osi Plac Wolności w kierunku jeziora Nowogardzkiego.**

Źródła:

- strona UM Nowogard
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Nowogard
- mapy ewidencyjne
- „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Nowogard na lata 2017-2025”
- STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY NOWOGARD NA LATA 2014-2022 – urząd miejski w Nowogardzie
- <https://www.facebook.com/nowogard.naugard>
- Informacje Nowogardzkiego Domu Kultury